

OECUMENELEZING 2004

DE H.SCHRIFT: GEMEENSCHAPPELIJK ERFGOED EN BRON VOOR GEESTELIJKE VERNIEUWING

Mgr. dr. G.J.N. de Korte

Inleiding en probleemstelling

Hopelijk staat u mij toe deze lezing autobiografisch te beginnen. Het maakt concreet hoe in mijn eigen leven de H. Schrift als gemeenschappelijk erfgoed en als bron voor geestelijke vernieuwing heeft gewerkt.

Op de middelbare school had ik veel belangstelling voor het verleden. Ik had het plan om geschiedenisleraar te worden. Na het behalen van het diploma ging ik dan ook aan de Rijksuniversiteit van Utrecht geschiedenis studeren. Als beginnend geschiedenisstudent, het zal rond 1975 zijn geweest, werd ik lid van een oecumenische bijbelgroep in mijn geboorteplaats Vianen. De meeste leden van de groep waren van protestantse huize. Juist bij hen zag ik een intense liefde voor de H. Schrift die zeer stimulerend was. In ons gezin waren Kerk en geloof weliswaar heel belangrijk maar de H. Schrift speelde in de huisliturgie geen rol. Thuis werd er veel gebeden maar de H. Schrift was iets voor school en voor in de parochiekerk. Door mijn studie geschiedenis stoot ik op een aantal centrale levensvragen. Wat is de zin van al die generaties die worden geboren en weer sterven? Waarom is er zoveel kwaad in onze wereld en moeten mensen lijden? Juist deze vragen rond de zin van de geschiedenis, het kwaad in de wereld en het lijden van mensen, brachten mij ertoe om steeds meer de bijbel te gaan lezen. Op zoek naar oriëntatie, op zoek naar, al was het maar een begin van, een antwoord. Door mijn betrokkenheid bij een oecumenische bijbelgroep kwam ik tot intensieve bijbelstudie en ik ben mijn, met name protestantse, groepsgenoten daar nog steeds dankbaar voor. De studie van de H. Schrift heeft mijn geloof versterkt en verdiept, zodanig dat ik na mijn geschiedenisstudie ook theologie ben gaan studeren en uiteindelijk de weg naar het priesterschap ben ingeslagen. De H. Schrift als gemeenschappelijk erfgoed én als bron van geestelijke vernieuwing is zo in mijn eigen leven heel dichtbij gekomen.

Na deze korte autobiografische notities, vertel ik u eerst wat u van mij vanmiddag kunt verwachten. Om te beginnen wil ik iets zeggen over de huidige Nederlandse cultuur en over de positie van de christelijke gemeenschap daarbinnen. Wat is, met andere woorden, de context waarbinnen de H. Schrift kan functioneren. Vervolgens zoem ik verder in op het thema en zeg ik allereerst iets over de Schrift als gemeenschappelijk erfgoed. Ik sta met u stil bij de verhouding tussen Israël en de Kerk bij het verstaan van de Bijbel en de relatie tussen Schrift en Traditie. Daarna wil ik iets zeggen over de Schrift als bron van geestelijke vernieuwing. In dat kader sta ik stil bij bijbelse noties die zowel heilzaam kunnen zijn voor de vernieuwing van onze parochies en gemeenten maar ook voor de samenleving als geheel. Tot slot krijgt u van mij een korte balans als uitleiding

Een kwetsbare Kerk binnen een kwetsbare samenleving

Maar allereerst is het goed om de context wat beter in het oog te krijgen. In welke Nederlandse culturele en kerkelijke setting functioneert de H. Schrift vandaag? . Het zal daarbij duidelijk zijn dat ik vanmiddag alleen enkele hoofdlijnen kan schetsen. Ik heb niet de pretentie het laatste woord te spreken. In de laatste halve eeuw zijn de meeste Nederlanders, met een woord van Thorbecke, opgenomen in de brede zoom van de burgerij.

De meesten van ons delen in de welvaart van een rijke cultuur en zijn relatief hoog geschoold. Bijna iedereen deelt ook in een burgerlijk waarden- en normenpatroon.

Een en ander impliceert een grote nadruk op het individu, op mondigheid en autonomie, op prestatie en eigen verantwoordelijkheid, op productie en consumptie. Het dominante neo-liberale intellectuele klimaat wordt gestempeld door een twijfel aan grote verhalen en absolute waarheden. Vele cultuurdragers ventileren een sceptische en relativistische levenshouding. Uit allerlei onderzoek blijkt dat het overgrote deel van de Nederlandse bevolking zich gelukkig tot zeer gelukkig voelt. Tegelijk beseffen velen te leven in een kwetsbare samenleving. Het gaat om een kwetsbaarheid op verschillende niveaus:

- allereerst noem ik een geestelijke kwetsbaarheid. In de postmoderne, multiculturele en multireligieuze samenleving zijn steeds minder mensen stevig geworteld. Juist in tijden van crisis, zowel persoonlijk als collectief, missen velen een bezielend verband, een fundament om op te staan, een geestelijke oriëntatie.

- ik noem ook de economische kwetsbaarheid: vergrijzing en globalisering maken een ombouw van de gegroeide verzorgingsstaat noodzakelijk. Een en ander levert in onze dagen de nodige maatschappelijke onrust op

- vervolgens noem ik een politieke kwetsbaarheid: de bestaande politieke partijen lukt het steeds minder het kiezersvolk te binden. Een populistische onderstroom lijkt de wind steeds meer in de zeilen te krijgen.

- Tenslotte: bijna niemand van ons kan zich onttrekken aan een gevoel van onderhuidse bedreiging. Het mondiale terrorisme veroorzaakt sterke gevoelens van onzekerheid. Velen vragen zich af wanneer de volgende grote aanslag wordt gepleegd met alle politieke en economische gevolgen van dien.

De culturele ontwikkelingen gaan niet aan de deur van christenen voorbij. In de laatste halve eeuw hebben vele doopleden zich verontschuldigd en het kerkelijk leven min of meer vaarwel gezegd. Veel tijdgenoten noemen zich “van huis uit” katholiek, hervormd of gereformeerd. Nederlanders zijn in meerderheid nog wel religieus maar steeds minder kerkelijk.

Er is toch wel “iets” tussen hemel en aarde maar het “iets” wordt veelal niet ingevuld. Maar ook kerkelijke mensen, kunnen zich moeilijk aan de dominante cultuurontwikkeling onttrekken. Tegen die achtergrond is de positie van de christelijke geloofsgemeenschap kwetsbaar geworden. Die kwetsbaarheid valt, met name in de beide grote volkskerken van ons land, met handen te tasten. Ik noem u 10 zaken die de kwetsbare Nederlandse christenheid in beeld brengen:

- (1) wij zien nog ieder jaar een verdere terugloop van de kerkgang. In de Romana viert nog maar 1 op de 10 gedoopten ieder weekend de liturgie mee. Ik weet dat ook in gemeenten van de PKN vele gedoopten zich niet of nauwelijks meer bij het liturgisch leven betrokken voelen.

- (2) Niet alleen de kerkgangers verontschuldigen zich, het wordt ook steeds moeilijker om het aantal vrijwilligers op peil te houden. Zeker, nog steeds slaven en sloven honderdduizenden voor onze gemeenten en parochies. Wij mogen dankbaar zijn voor zoveel inzet. Maar tegelijk valt niet te ontkennen dat de gemiddelde leeftijd van de vrijwilligers hoog ligt. Jongere mensen willen zich veelal niet langdurig binden. Veel jongere vrijwilligers zijn dan ook alleen voor een bepaald project beschikbaar.

- (3) Met name in de Romana zien wij ook een terugloop van het aantal beroepskrachten. Niet alleen het aantal priesters loopt snel terug, ook het aantal pastoraal werkers en werksters dat voor de basiszielzorg beschikbaar komt, stagneert.

- (4) In alle kerken zien wij dat het moeilijk is om onze jonge mensen echt te bereiken.

De koude wind van de secularisatie maakt het jeugdwerk tot een spannend avontuur waarbij veel teleurstellingen en mislukkingen moeten worden geaccepteerd. Er gaapt op een breed front een grote kloof tussen de parochie en gemeente en de nieuwe generaties die opgroeien (5) Niet alleen jongeren ook veel vrouwen hebben problemen met de gestalte van de Kerk, al speelt dit misschien meer op het rooms –katholieke dan op het reformatorische erf. Tegelijk valt de constateren dat met name veel vrouwen op plaatselijk niveau het kerkelijk leven dragen en het geloof van hun doopsel serieus nemen.

(6) Veel christenen zijn betrokken op hun eigen gemeente of parochie maar nemen duidelijk afstand van belangrijke elementen van de moraal en de leer van de Kerk der eeuwen. Wij kunnen in dit verband gerust spreken van een plausibiliteitscrisis.

(7) De leer is trouwens in het algemeen niet populair. Velen beschouwen die als kil en star en wensen vooral aandacht voor ervaring en beleving.

(8) Nogal wat parochies en gemeenten zijn erg goed in het vieren van de liturgie. Maar de catechese krijgt veel minder aandacht en de diaconie nog minder.

(9) Een terugloop van betrokkenheid heeft ook consequenties voor de materiële zaken. In veel parochies en gemeenten leven er zorgen rond de financiën en de toekomst van menig kerkgebouw is zeer onzeker geworden.

(10) Het tiende punt brengt misschien wel het meest duidelijk onze kwetsbaarheid in beeld. Ik bedoel de vergeetachtigheid die breed in onze Kerk aanwezig is. Velen leven in een cultuur zonder geheugen.

De verdamping van het geloofsgoed en de sprakeloosheid van veel gedoopten baart mij grote zorgen. In snel tempo lijken wezenlijke bijbelse noties uit het geheugen te verdwijnen. Op de achtergrond daarvan staat het gegeven dat de H. Schrift voor de meeste katholieken vooral tijdens de liturgie werd en wordt geopend. De snelle daling van en het selectieve kerkbezoek in de laatste halve eeuw in combinatie met het gegeven dat het overgrote deel van de katholieken thuis de Schrift niet leest, verklaart de snelle verdamping van fundamentele bijbelse noties. Uit onderzoek zou blijken dat katholieken nog minder met de Schrift vertrouwd zijn dan buitenkerkelijke mensen. De crisis in de liturgische participatie impliceert ook een crisis in Schriftkennis. Traditioneel ligt de kracht van de rooms –katholieke spiritualiteit in de sacramenten, in symbolen en rituelen. Wanneer de bijbelse voeding van symbolen en rituelen echter in gevaar komt, dreigen zij ook zelf in gevaar te komen. Niet alleen op het katholieke erf maar ook in de protestantse wereld spreken waarnemers over een snel teruglopende bijbelkennis. Predikanten mogen bij de verkondiging steeds minder bijbelkennis bij de kerkgangers vooronderstellen. De belangrijkste bron van ons geloof lijkt zo voor tallozen ook binnen onze geloofsgemeenschappen gesloten te blijven.

Zowel tijdens de viering van Katholiek met hart en ziel vorig jaar juni als tijdens de Protestantse Kerkdag van juni dit jaar werd opvallenderwijs verwezen naar Ezechiël 37 waar de profeet spreekt over Israël als een dal vol dorre doodsbeenderen. Velen herkennen in dat beeld ook de positie van de kwetsbare Nederlandse christelijke geloofsgemeenschappen. Wij hebben dringend de levendmakende Geest nodig die ons wil vernieuwen.

In kracht van de Geest kunnen wij ook terug naar de bronnen, bij uitstek naar de H. Schrift als gemeenschappelijk erfgoed en bron van geestelijke vernieuwing. Puttend uit de H. Schrift kunnen wij achterhalen wat wij mogen geloven en hopen maar ook wat wij moeten doen.

De Schrift als gemeenschappelijk erfgoed

Als wij spreken over de Schrift als gemeenschappelijk erfgoed ontkomen wij er niet aan om stil te staan bij Israël. Wij, christenen uit de volkerenwereld zijn immers, met een woord van de apostel Paulus, als wilde olijven geënt op de edele olijf die Israël is (vgl. Romeinen 9-11)

Wij hebben de H.Schrift van Israël ontvangen. Jezus Christus zelf leefde vanuit en met de H. Schrift en de apostelen volgden hem daarin. Deelgenoot zijn wij geworden van de reddende, verzoenende liefde van Israëls God. Christenen zijn in die zin van huis uit jood. Of zoals paus Pius XI heeft gezegd, christenen zijn geestelijke semieten. De God van Israël is geen stamgod maar Schepper en Redder van alle volkeren, van ieder mens. Onze verbondenheid met Israël betekent overigens geen kritiekloze verbondenheid met huidige staat Israël. En het antisemitisme van het verleden moeten wij als christenen niet inruilen voor een onkritisch en modieus filosemitisme. Christenen moeten niet gaan jodelen heeft Willem Barnard terecht gezegd. Christenen en joden gaan uiteen als het gaat om het lezen van de Schriften. De schrijvers van het Nieuwe of Tweede Testament hebben de boeken van wat het Oude of Eerste Testament heet, open gelezen naar Jezus als de Christus. Hij is de Emmanuel: God met ons. In Hem zien wij, in kracht van de Geest, het gelaat van de Vader. In een brede kerkelijke traditie geldt Jezus Christus als het centrum van de Schriften. Het draait allemaal om het getuigenis aangaande Jezus, de gekruisigde en opgestane Heer. Hij is de vervulling van al Gods beloften aan Israël en in Israël aan de wereld. Niet voor niets wordt Hij het licht voor de wereld en de glorie van Israël genoemd (vgl. Lucas 2). Christus nodigt ons uit om met Hem verbonden te blijven zoals ranken aan de wijnstok. Los van Hem kunnen wij niets (vgl. Johannes 15). Juist het geloof in de Incarnatie maakt Jezus tot het kloppend hart van Gods openbarende handelen waarvan de Schriften getuigen. Deze kerkelijke overtuiging wil de veelkleurigheid van het bijbels getuigenis niet ontkennen noch wil het de teksten van het Oude Testament laten buikspreken, zoals wel eens wordt gesuggereerd. Het is veeleer de consequentie van de gelovige vooronderstelling dat Jezus Christus de hermeneutische sleutel vormt om de Schriften te openen. Misschien mag ik in dit verband wijzen op de exegese van de kerkvaders, met name de typologische exegese. In deze uitleg komt de continuïteit tussen aankondiging en vervulling in beeld. De heilsgeschiedenis gaat door. De beloofde Messias krijgt in Jezus de Christus een gezicht.

Ik wil vanmiddag nog iets meer zeggen over het verstaan van de Schriften. Niet weinigen lezen de Schrift in onze dagen als een boek vol menselijke levenswijsheid; als een boek met verhalen, verhalen over menselijke deugden en ondeugden, verhalen over menselijke religiositeit. Talloze schrijvers dichters en filmmakers, gelovig en niet gelovig, laten zich tot op de dag van vandaag door de H.Schrift inspireren. Maar daarmee is de rijkdom van de Schriften onvoldoende gepeild. De Schrift is het boek voor ons zoeken naar God maar primair menselijk getuigenis van Gods zoeken naar ons; getuigenis van Gods openbarende spreken en handelen. Wij mogen dan ook de Schrift als verhalenboek niet uitspelen tegen de Schrift als getuigenis van heilsgeschiedenis. Tegen die achtergrond kun je zeggen dat de Schriften een neerslag zijn van een lange geschiedenis van God en mensen. God heeft zich bekend gemaakt binnen de geschiedenis van Israël en, op het hoogtepunt van de tijd, in de persoon van Jezus de Christus. De katholieke leest de H. Schrift wel persoonlijk maar nooit individueel. Hij leest de Schrift samen met de Kerk. Het gaat om een “sentire cum ecclesia”, uitgaande van en aangewakkerd door de H. Geest. De Schrift klinkt als *sensus fidei*, die in de *consensus fidelium* tot samenklank komt. Minder deftig gezegd: de Schrift verstaan door de individuele gelovige, komt tot samenklank in de geloofsgemeenschap, het volk van God. Binnen die samenklank opereert het leraarsambt. Dat leraarsambt bewaakt binnen de Kerk de authenticiteit van de Boodschap. Het kerkelijk leergezag, ingeordend in het geheel van het volk van God (LG 12), staat zo in dienst van het Woord (DV 10).

In het oecumenisch gesprek bestaat nog steeds geen consensus over de verhouding van Schrift en Traditie. Uitgangspunt van het katholieke standpunt vormt primair de eenheid van de openbaring. Na de breuk binnen de westerse christenheid in de 16de eeuw heeft het Concilie

van Trente niet de intentie gehad om naast de Schrift de Traditie als een tweede openbaringsbron op te voeren. Trente spreekt over het Evangelie, als aanduiding van Gods openbare en heilshistorisch handelen, als de ene en enige bron van alle heilswaarheid en moraal. Evangelie in deze brede betekenis omvat dus meer dan in de Schriften is vastgelegd. Dit Evangelie is op twee wijzen onder ons: in de Schriften en in meervoudige tradities. Het lukt Trente niet om in de meervoudige tradities te onderscheiden wat apostolische en wat niet apostolische traditie of louter menselijke is. Het Tweede Vaticaans Concilie (1962–1965) herneemt Trente en vult Trente aan. Het Concilie weigert Schrift en Traditie strikt te scheiden. Het Evangelie, opnieuw breed gedefinieerd als Gods openbare en heilshistorisch handelen, vormt de ene bron. Schrift en Traditie zijn wijzen waarop wij tot dat ene Evangelie toegang hebben.

De Schrift als bron van geestelijke vernieuwing

Graag zeg ik vanmiddag ook iets over de Schrift als bron van geestelijke vernieuwing. Ik wil stilstaan bij enkele bijbelse noties die zowel heilzaam kunnen zijn voor de geestelijke vernieuwing van onze parochies en gemeenten maar ook voor de kwetsbare Nederlandse samenleving als geheel. Onze parochies en gemeenten bundelen hun krachten en zijn druk bezig met allerlei herstructurering. Het gaat om de overgang van volkskerk naar keuzekerk. Maar als het goed is, staat alle reorganisatie in dienst van een geloofsinhoudelijke vernieuwing, een nieuw gelovig engagement. Bij die zoektocht naar geestelijke vernieuwing noem ik vier bijbelse noties:

schepping,
verbond
verzoening en
voltooiing.

In een cultuur waarin maken en plannen het primaat hebben, werkt de notie van **schepping** als een heilzame stoorzender. Schepping impliceert immers dat aan al ons maken en plannen het ontvangen vooraf gaat. Mensen worden zo bevrijd van prestatiezucht en een eindeloos bewijzen. Ons bestaan is geen toeval maar gewild. Mensen leven vanuit Gods scheppende liefde. Nog voor wij geboren zijn, worden wij door Hem bemind. Als kwetsbare, breekbare schepselen mogen wij ons bestaan toevertrouwen aan onze Schepper. God spreekt en wij mogen antwoorden. God bemint en roept ons op tot wederliefde. De liefde van de Schepper is conditieloos. Leven, gezondheid, vriendschap en liefde maar ook geloof en hoop worden ons van Godswege geschonken.

In een cultuur waarin het individu centraal staat, werkt de notie van het **verbond** als een heilzame stoorzender. De God van de Schriften is een God van verbond. Hij sluit een verbond met Israël en in Christus met alle volkeren. Binnen het verbondsvolk moet gerechtigheid en vrede heersen. Geen atomisering en doorgesloten individualisering maar concrete solidariteit van sterk en zwak, van rijk en arm vormen het parool. Hoe actueel zijn de woorden van de profeten die het verbondsvolk oproepen tot gerechtigheid en vrede. Hun woorden inspireren ons tot een voortdurend zoeken naar een wereld waarin mensen tot hun recht komen en de menselijke waardigheid veilig is.

In een cultuur vol wantrouwen en geweld werkt de notie van **verzoening** als een heilzame stoorzender.

De Schrift heeft weet van menselijke gebrokenheid, van duisternis tot in het diepst van ons hart. Het kwaad, juist ook het menselijke kwaad, trekt in onze wereld een verwoestend spoor. In die situatie komt God ons in Christus reddend en verzoenend tegemoet. “En gij zult Hem Jezus noemen want Hij zal zijn volk redden uit hun zonden”. Hier raken wij het geheim van

kruis en opstanding. God wil ons bekeren tot nieuw leven, ons maken tot Paasmensen die vanuit de verzoening aan ons bestaan inhoud geven.

In een cultuur waarin mensen angstig en perspectiefloos zijn opgesloten tussen geboorte en dood, werkt de notie van **voltooiing** als een heilzame stoorzender. Mensen zijn geen eendagsvliegen, geen raketten die opbranden in het heelal. Wij mogen leven in vertrouwen op Gods trouw die niet laat varen het werk van Zijn handen. Gods Geest verbreekt voortdurend gestalten in de richting van Gods Koninkrijk Wij leven vanuit de verwachting van dat Koninkrijk van vrede en gerechtigheid. Vanuit dat perspectief zijn wij geroepen om hier en nu tekens van dat Rijk op te richten

Met deze en andere bijbelse noties kunnen wij de komende jaren aan de slag om te komen tot een geestelijke vernieuwing van Kerk en samenleving. In een vernieuwde missionaire Kerk zal hoge prioriteit moeten worden gegeven aan groepsvorming. In de laatste jaren zien wij naast de klassieke bijbelgroepen allerlei ander groepswork met een sterke bijbelse inhoud ontstaan. Concreet denk ik aan de Alphacursus en ook aan Geloven Nugroepen die overal in katholiek Nederland en Vlaanderen van de grond komen. Kleine groepen waar mensen bijeen komen voor onderlinge geloofsverdieping in het licht van een geopende Bijbel. Persoonlijk heb ik veel verwachting van een uitgebreid netwerk van “small christian communities”, kleine kerkelijke gemeenschappen waarbinnen gelovigen elkaar kunnen voeden en bemoedigen. Binnen onze parochies en gemeenten van morgen, zie ik voor deze groepen een belangrijke rol weggelegd, juist ook als het gaat om de voortgang van het Evangelie

Uitleiding

Ik rond af . Wij leven in een kwetsbare samenleving vol onzekerheid, geestelijk, politiek en economisch. Evenzeer zijn wij als christenen in Nederland kwetsbaar geworden. Reorganisatie bepaalt het kerkelijk leven. Wij beleven de omslag van volkskerk naar keuzekerk. De gestalte van menig parochie en gemeente staat onder druk. Het oude is voorbij, het nieuwe is nog niet gevonden. De contouren van de Kerk van morgen zijn nog vaag. Een dergelijke situatie levert breed gevoelens van onzekerheid op. Ondertussen is het belangrijk om als gelovig mens niet afhankelijk te worden van getallen en statistieken. Bekend is beeld van het glas dat de een half vol en de ander half leeg noemt. Verdrietige en vermoeide ogen zien dezelfde stand van zaken anders dan hoopvolle ogen. In die zin mogen wij ons niet laten verleiden tot pessimisme en zwartgalligheid. Niemand schiet iets op met verbittering of verzuuring. Hoe zouden wij trouwens als verbitterde of verzuurde mensen getuigen kunnen zijn van een blijde boodschap? Ons geldt de belofte van de opgestane Christus dat Hij bij Zijn Kerk is tot de jongste dag. Gods verbond reikt dieper dan menselijk geloof of ongeloof. Het verbond dat God in Christus heeft gesloten, zal Hij niet verbreken. De geschetste zorgen wil ik in dat perspectief dan ook beschouwen als uitdagingen.

Het parool luidt denk ik:

- de problemen niet negeren of bagatelliseren
- erkennen dat wij spannende tijden beleven, misschien wel jaren van de waarheid
- tegelijk ons niet laten verlammen
- niet demotiveren maar mobiliseren
- en al onze inzet mag in het teken staan van revitalisering en nieuwe evangelisatie.

In de beide grote volkskerken wordt de noodzaak van een nieuwe missionaire aanpak gevoeld. Juist in een dergelijke situatie is het belangrijk om te zoeken naar het hart, naar het centrum. Wat is in huidige multiculturele en multireligieuze samenleving onze identiteit?

In al onze schamelheid en kwetsbaarheid kunnen wij putten uit onze bronnen, met name ook uit de H. Schrift. De Nieuwe Bijbelvertaling kan voor velen, zowel binnen als buiten de Kerk, een impuls zijn om de Schriften te openen of opnieuw te openen. Een impuls om het eigen kleine levensverhaal te verbinden met het grote verhaal van God met ons mensen waarvan de Schriften getuigen. Laten wij hopen dat de zeer succesvolle presentatie van de Nieuwe Bijbelvertaling ook zal leiden tot een nieuw of hernieuwd openen van de H. Schrift. Katholieken en protestanten kunnen wat dat betreft elkaar wederzijds verrijken. Katholieken kunnen van protestanten de intense liefde voor de Schrift als Woord van God leren. Omgekeerd kunnen protestanten van katholieken leren dat de H. Schrift wel persoonlijk maar niet individueel gelezen wil worden. De Schrift wil gelezen worden binnen de geloofsgemeenschap: in de liturgie, binnen een kleine groep of persoonlijke meditatie. Voor de nabije toekomst hoop ik op een veelheid van bijbelgroepen en andere kleine kerkelijke groepen die, ook in oecumenisch verband, elkaars geloof voeden en verrijken. Hoe heilzaam is het om met andere leerlingen van de Heer op te trekken. Om, in kracht van de Geest, al lezend in de H. Schrift Jezus Christus steeds beter te leren kennen. Het gaat dan om een kennen met het hart, een liefhebben, maar ook om een intellectueel kennen, een kennen met het hoofd. Zonder geloofskennis valt er over het christelijk geloof moeilijk te communiceren en wordt ook de geloofsoverdracht problematisch. Als leerlingen kunnen wij met elkaar spreken over wat wij van God in Christus verstaan. Mijn voorganger als hulpbisschop, mgr. Niënhaus, koos in 1982 als motto: "Scio cui credidi". Ik weet op wie ik mijn vertrouwen heb gesteld. In alle kwetsbaarheid kunnen wij leven vanuit een fundamenteel gelovig vertrouwen. De grote theoloog Karl Barth had kort voor zijn dood een telefoongesprek met zijn oude vriend Eduard Thurneysen. Thurneysen maakte zich zorgen over de toekomst. Barth bemoedigde zijn vriend en zei: De moed niet opgeven. Nooit! "Es wird regiert", Er wordt geregeerd. In vertrouwen op Gods voorzienig beleid kunnen wij verder, bezielde door de Geest in het spoor van Jezus Christus en met de H. Schrift als betrouwbaar kompas.

Ik dank u wel.